

اردی بهشت سخن

دکتر روح الله اسدی
پرسا حقیقی

کتابخانه
مکتب

نشر گلچین ادب

سرشناسه: ابن سید روض الله، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآورنده: اردی بهشت سخن / روح الله اسدی - پریسا حقیقی
مشخصات نشر: ک. شاه. گلچین ادب، ۱۳۹۶
ص ۸۱.

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۹۰-۶۶-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه
موضوع: سعدی، مصلح بن عبدالله، ۱۶۹۱-۱۷۰۶. بوستان - - نقد و تفسیر
Sa'di, Mosleh-ibn Abdollah, Golstan—criticism and interpretation
موضوع: دی، مصلح بن عبدالله، ۱۶۹۱-۱۷۰۶. گلستان - - نقد و تفسیر
Sa'di, Mosleh-ibn Abdollah, Golstan—criticism and interpretation
Hermeneutics
موضوع: هرمنوتیک
موضوع: نقد ادبی - - ایران - - تاریخ - - قرن ۷ ق
Literary Criticism—Iran—History—۱۳th century*
موضوع: ادبیات - - تاریخ و نقد
Literature—History and criticism
شناسه افزوده: حقیقی، پریسا، ۱۳۶۵-
۱۳۹۶ الف ۵ / الف ۲۴۱ BD
۱۲۱/۶۸
۳۷۰۲۳۹۳
کتاب شناسی ملی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

adabgol@gmail.com

golchin.arab@yahoo.com

تلفن: ۱۸۹۲۸۰۲۲۵

اردی بهشت سنن

دکتر روح الله اسدی - پریسا حقیقی

صفحه آرای و طرح جلد:	داراب گلچین
نشر:	گلچین ادب
لیتوگرافی، چاپ و صحافی:	پیشگام
شمارگان:	۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول ۹۶
قیمت:	۱۰۰۰۰ تومان

978 - 600 - 7890 - 66 - 0

فهرست

مقدمه □ ۳

فصل اول: نقد ادبی

تعریف هرمنوتیک □ ۹

هرمنوتیک از نظر تاریخی به سه دوره تقسیم می‌گردد

هرمنوتیک کلاسیک □ ۱۲

هرمنوتیک فلسفی □ ۱۳

هرمنوتیک نوین □ ۱۴

نظریه مخاطب محور □ ۱۵

تاویل هرمنوتیکی و نقد مخاطب محور □ ۱۶

آیزر و نظریه دریافت □ ۱۹

تاویل از نگاه آیزر □ ۲۶

یاس □ ۲۷

نقد ادبی □ ۳۱

سعدی □ ۳۳

دوره‌های زندگی سعدی □ ۳۵

مرحله اول □ ۳۵

مرحله دوم □ ۳۷

سفر سعدی □ ۳۷

مذهب سعدی □ ۳۸

آثار سعدی □ ۳۸

آثار منظوم □ ۳۹

آثار منثور □ ۴۲

ویژگی حکایت و شخصیت‌های اجتماعی گلستان □ ۴۲

فصل دوم: بررسی بوستان و گلستان

کنایات □ ۵۱

اشارات و تلمیحات □ ۵۳

اصطلاحات دیوانی و نظامی □ ۶۰

اصطلاحات نجومی □ ۶۱

اصطلاحات پزشکی □ ۶۲

گیاهان و جانوران □ ۶۴

اصطلاحات البسه □ ۶۵

لغات دشوار و کم کاربرد □ ۶۶

تحول معنایی □ ۶۸

عبارات عربی □ ۷۰

اختلاف فرهنگی □ ۷۳

نتیجه‌سخن □ ۷۶

منابع و مأخذ □ ۷۸

مقدمه

شیخ اجل، سعدی شیرازی یکی از بزرگ‌ترین ادیبان ایران زمین با آوازه جهانی، در قرن هفتم در شهر شیراز متولد شد. وی اندیشمندی والا در عرصه هنر و ادب پارسی بود. نصایح و اندرزهای او هم حکیمانه و سراسر عبرت و چراغ راه سالکان طریقت ادب است. سعدی مافرد جهان دیده است که سرد و گرم روزگار را با تمام وجود حس نموده و با آن آشنایی عمیق داشته است. آدمی با خواندن آثار سعدی احساس می‌کند که سعدی هم نقش اول تمام حکایت‌هایش می‌باشد. هر کس وارد این دریای بی‌کران شود، عجب امواج این آفرینش ادبی می‌شود. به راستی انسان در این دریا احساس غرق شدن می‌کند و دوست ندارد که از این امواج خروشان خارج شود. آموزه‌های سعدی سرشار از حکمت، دانش، عرفان، دین باوری، جامعه شناسی، کلام، روان شناسی، فلسفه و... می‌باشد. سعدی هر جا به ستایش و مدح پادشاهی می‌پردازد، از توصیف و تمجید خاص به انداز خاص و هشدار عام توجه دارد.

عباس رنجبر می‌گوید: «سعدی اگر چه به ظاهر صاحب منصبان عصر خود را به اصطلاح مدح گفته است، لیکن شاعری مدیحه‌سرا نیست. اما در قصاید و قطعات آنقدر سخنان تلخ، اندرزهای اخلاقی و دینی و سرگذشت پیشینیان را متذکر شده است که چند بیت مدح در آن میان فروغی ندارد؛ و در حقیقت سخنش اندرز است نه مدح». {رنجبر کله‌رودی، ۱۳۸۳: ۷}. بیان ساده و اندرزهای سعدی اگر چه با تلخی و تندى همراه است اما در پس این تلخی، مهرِ رزق و عدالت بشری نهفته است. سعدی کسی بوده که در بین مردم حضور داشته و با درد و رنج آنان از نزدیک آشنا بوده است. سفرهای طولانی او به ساطع‌الخلافه، این کرهٔ خاکی، او را به بالاترین مرز پختگی برای بیان سخنان جد و آراستہ آموز رسانده است. سعدی روان‌شناسی بوده که در بیان الفاظ و سخن‌نشر، حالا، و کردار و افکار مخاطبانش را نیز در نظر داشته و به نوعی خود را با آن - به در شادی و چه در اندوه‌هایشان - همدرد و همراه می‌دانسته است.

گلستان سعدی، گلستانی از معارف و اندرزها و عبرت‌ها برای مخاطبان و جامعه بشری است و بوستانش نیز نمونۀ اعلای آمان شهر بشر است. «گلستان و بوستان سعدی یک دورهٔ تحول در حکمت عملی است. علم سیاست و اخلاق و تدبیر منزل را جوهر کشید و در این دو کتاب به دلکش‌ترین عبارات در آورده است. پس سعدی فیلسوف زندگی است. سعدی شاعر خودبازیابی است و در پرتو بازتاب‌های آب رکن آب‌سعدی شاعر روشنایی در روشنایی و نقاشی خودآگاهی در خود آگاهی است» (معبودی، ۱۳۸۵: ۶) می‌توان گفت که راه روشن و چراغ راه آدمی نیز در سخنان سعدی فراوان است.

اما با این تفاسیر و ذکر اینکه آنچه آمده است یک از هزار آن نیست که سعدی‌شناسان در سراسر گیتی در درباره این شخصیت بزرگ می‌گویند باید

توجه داشته باشیم که سعدی فرزند زمان خود است و با توجه به اینکه اندیشه‌ها هر روز لباس تازه‌ای به تن می‌کنند و عقاید آدمیان پیوسته تغییر می‌کند بسیاری از باورهای این شاعر بزرگ برای مخاطب امروز با چند و چون‌هایی مواجه می‌شود. برای مثال، نگاه او به زن بی‌چون و چرا مورد قبول مخاطب امروز نمی‌افتد، بسیاری اتفاقات پیرامون سعدی بوده است که برای مخاطب امروز یا قابل درک نیست یا درک آن با مخاطب امروز سخت است، اما مخاطب عصر سعدی آنها را به خوبی درک می‌کرده است. توصیف طبقات اجتماعی عصر سعدی، روابط آدمیان با یکدیگر خصلت‌ها و خوی‌های انسان کهن، نگاه قدما نسبت به تربیت و نگاه قدما نسبت به ازدواج، عشق و اندیشه کردن پیرامون ذات بارئ تعالی همه و همه اندیشه‌هایی هستند که امروزه دیگر آنگونه که مخاطب عصر سعدی می‌اندیشیده است، روایی ندارد. این نگاه‌ها یا در قالب علوم مختلف به صورت تخصصی مورد مطالعه قرار می‌گیرند و یا تکامل یافته‌اند مثلاً کم‌کلی پیرامون شخصیت زن آن هم به صورت منفی، به کلی منسوخ شده است. در این پژوهش سعی شده است تا اندیشه‌هایی را که سعدی پرورانده است از نگاه انسان امروز نیز بکاویم و گاه نقیض این اندیشه‌ها را نیز پیش چشم خویش آریم و گاه این اندیشه‌ها را از نگاه مخاطب عصر سعدی بررسی کرده‌ایم و برآیند این اندیشه‌ها را از نگاه مخاطب امروز سنجیده‌ایم.

نقد جدید این امکان را به ما داده است که یک اثر را از زوایای متعددی نگاه کنیم از نگاه یاس و آیزر مخاطب یک نظاره‌گر نیست بلکه در خان اثر بر مبنای سطح انتظارات خود و افق‌های معنایی که در سر دارد می‌کوشد. سواد مخاطب، موقعیت زمانی او و انتظارات او از متن همگی باعث می‌شود که مخاطب با نگاهی پویا به متن بنگرد و با توجه به اینکه متن معنایی قطعی ندارد و مخاطبان مختلف از زوایای مختلف به آن می‌نگرند و آن را می‌کاوند

این مقدمات زمینه را برای چند و چون‌های بسیار در متون مختلف فراهم می‌آورد این پژوهش نیز در زمینه نقد ادبی انجام پذیرفته است و به بررسی بوستان و گلستان از نگاه نقد مخاطب محور پرداخته است.

پریسا حقیقی

www.ketab.ir